

УДК 368

Бігдаш В. Д.

доктор філософії в галузі економіки, професор МКА
професор кафедри фінансів, банківської справи та страхування
Навчально-науковий інститут управління,
економіки та фінансів ПрАТ «ВНЗ МАУП»
м. Київ, Україна

НАПРЯМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПЛАТОСПРОМОЖНОСТІ СТРАХОВИКІВ В УКРАЇНІ

Українське страхове законодавство визначило напрями розвитку платоспроможності страховиків відповідно до змін, що внесені в зв'язку з прийняттям Нового закону «Про страхування» в листопаді 2021 року.

У Новому законі «Про страхування» [1] (Новий Закон) встановлено більше вимог до платоспроможності страховиків та інвестиційної діяльності страховика, ніж було визначено в Законі 1996 року. Зокрема передбачається дві категорії вимог [2]:

- 1) спрощена (Solvency I) для страхування відмінного від страхування життя
- 2) базова (Solvency II) для страхування життя, відповідальності, поруки і більших страхових організацій.

Перші три роки після вступу в силу нового Закону до обох груп страховиків будуть застосовуватися спрощені вимоги до платоспроможності.

Статутний капітал страховика має бути більшим або дорівнювати мінімальному капіталу страховика, зазначеному у Новому Законі і, відповідно, для початку діяльності та отримання ліцензії юридична особа має відповідати цій вимозі. Формування та наповнення статутного капіталу дозволяється виключно у грошовій формі. Джерела наповнення статутного капіталу мають бути підтвердженими, НБУ встановлює відповідні вимоги нормативно-правовими актами. Змінювати структуру статутного капіталу і проводити державну реєстрацію змін можна тільки за погодженням НБУ та у порядку, встановленим ним. Витратити грошові кошти зі статутного капіталу до того, як юридична особа отримала ліцензію, має право тільки для підготовки проведення нею страхової діяльності.

Аналогічно старому Закону «Про страхування» (1996 року) (Закон 1996, [3]) у Новому Законі (Закон 2021) є окремий розділ, присвячений вимогам до платоспроможності страхової компанії. «Розділ VI. Вимоги щодо забезпечення платоспроможності та інвестиційної діяльності страховика». У статті 37 нового Закону описані особливості визначення регулятивного капіталу страховика. Так, страховик має забезпечувати постійний достатній рівень регулятивного капіталу для платоспроможності. РК складається з:

$$PK = K1 + K2 + K3 \quad (1)$$

де РК – регулятивний капітал;
K1 - капітал першого рівня;
K2 - капітал другого рівня;
K3 - капітал третього рівня.

Однією з проблем дослідження платоспроможності українських страховиків є процедура формування регулятивного капіталу страховика відповідно до вимог нового закону України «Про страхування». Необхідність такого дослідження пов'язано з тим, що до прийняття Нового Закону не розглядалася сутність і, відповідно, не проаналізовано порядок формування регулятивного капіталу страховика відповідно до нового Закону України «Про страхування».

Ряд дослідників доцільно розглядають норми Європейського союзу, які прямо вказують на наявність для певних фінансових установ регулятивного капіталу у державах сучасного ЄС [4]. В Україні також необхідно обов'язково врахувати законодавчі норми ЄС

у, зокрема у сфері фінансових послуг згідно підрозділу 6 Угоди про асоціацію з ЄС.

НБУ та відповідні регулятори повинні визначити критерії, які впливають на поділ складових регулятивного капіталу на рівні та визначено склад регулятивного капіталу страховика, а саме капіталів першого, другого та третього рівнів.

Ряд дослідників пропонує визначити ці капітали як примусово обов'язкові, або як мінімальний регулятивний капітал [4].

Рекомендується відмовитися від капіталу третього рівня, оскільки він вже не практикується у законодавстві держав ЄС. Пропонується відмовитися від віднесення до капіталу третього рівня не забезпеченого субординованого боргу.

Вказано, що відповідно до нового Закону України «Про страхування» вимоги щодо регулятивного капіталу мають окремо визначатися нормативно-правовими актами НБУ як Регулятора.

Проте в сучасних умовах основні вимоги визначені Положенням, затвердженим застарілим розпорядженням Нацкомфінпослуг № 850, яке потребує перегляду, як і ряд інших нормативних актів, зокрема:

- положення про обов'язкові критерії і нормативи достатності капіталу та платоспроможності, ліквідності, прибутковості, якості активів та ризиковості операцій страховика;

- порядок визначення розміру регулятивного капіталу страховика як однієї з пруденційних вимог;

- порядок розрахунку капіталів першого та другого рівнів;

- порядок визначення пропорцій складових регулятивного капіталу страховика;

- методика оцінки активів і зобов'язань страховика для цілей розрахунку регулятивного капіталу;

- вимоги щодо укладення договорів про залучення коштів на умовах субординованого боргу (позики) та типових умов таких договорів;

- методика врахування дефіциту регулятивного капіталу страховика тощо.

Як вказує ряд вітчизняних дослідників [5], в Україні, як у більшості європейських країн, впровадження Solvency II буде вимагати перебудови багатьох внутрішніх систем і процесів, що веде до збільшення обсягу роботи персоналу і витрат. До позитивного належить поліпшення захисту прав страхувальників, підвищення фінансової стабільності в цій сфері, поліпшення якості відповідного нагляду і регулювання, підвищення прозорості в страховому секторі, зміцнення довіри до нього інвесторів.

Великим страховим компаніям буде легше адаптуватися завдяки більшому обороту, прибутку і диверсифікації ризиків, збільшення числа злиттів і поглинань, що підвищує концентрацію капіталу, зниження рівня конкуренції і якості послуг в страховому секторі. Можливе зростання цін на страхові продукти і надати стримуючий вплив на розвиток ринку страхування, змушуючи страховиків до обмеження ділової активності.

До позитивних наслідків належить поліпшення захисту прав страхувальників, підвищення фінансової стабільності, уніфікація управління і функціонування страхових організацій і, як наслідок, поліпшення якості нагляду і регулювання, прозорості в страховому секторі, зміцнення довіри до нього інвесторів [5].

Література:

1. Про Страхування: Закон України № 1909-IX від 18.11.2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1909-20#Text>
2. Новий закон України про страхування – що зміниться для компаній та споживачів страхових послуг. URL: <https://forinsurer.com/news/21/11/23/40615>
3. Про Страхування: Закон України № 1909-IX від 07.03.1996. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/85/96-%D0%B2%D1%80#Text>
4. Мосейко А. Г., Формування регулятивного капіталу страховика відповідно до нового закону України «Про страхування». URL: <https://elar.naiu.kiev.ua/handle/123456789/28870>
5. Ткаченко Н. В. Сучасний стан оцінки платоспроможності страхових компаній. URL: <https://fkd.net.ua/index.php/fkd/article/view/1070/1080>